

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ปฏิบัติงานทางด้านการนิเทศการศึกษาในตำแหน่งต่าง ๆ คือ ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน ที่ดำรงตำแหน่งในปีการศึกษา 2537 จำนวนทั้งสิ้น 801 คน

ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อจะมีเกณฑ์ย่อยอยู่ 5 ระดับ คือ ระดับ 0 ระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 และระดับ 4 เครื่องมือที่ใช้ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มนักปฏิบัติการนิเทศการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คำนวณหาค่าความเที่ยง (Reliability) แบบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.99

การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของเกณฑ์ย่อยในแต่ละข้อ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์จังหวัด 12 คน ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ 141 คน ผู้บริหารโรงเรียน 315 คน ครูวิชาการโรงเรียน 333 คน รวมทั้งสิ้น 801 คน โดยจำแนกรายละเอียดแต่ละกลุ่มดังนี้

ศึกษานิเทศก์จังหวัด

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ พบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัด ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนี้ ระหว่าง 11-15 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งนี้ต่ำกว่า 6 ปี, 6-10 ปี และ 21 ปีขึ้นไป

จำแนกตามอายุราชการ พบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนใหญ่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป รองลงมา มีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี

จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาพบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาโท รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี

ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนี้ ต่ำกว่า 6 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งนี้ 6-10 ปี

จำแนกตามอายุราชการ พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ ส่วนใหญ่มีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี รองลงมา มีอายุราชการระหว่าง 11-15 ปี

จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมา มีวุฒิปริญญาโท

ผู้บริหารโรงเรียน

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติในตำแหน่งนี้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนี้ ระหว่าง 16-20 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งระหว่าง 6-10 ปี

จำแนกตามอายุราชการ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป รองลงมา มีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี

จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมา มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี

ครูวิชาการโรงเรียน

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติในตำแหน่งนี้ พบว่า ครูวิชาการโรงเรียน ส่วนใหญ่ ดำรงตำแหน่งนี้ ระหว่าง 16-20 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งนี้ต่ำกว่า 6 ปี

จำแนกตามอายุราชการพบว่า ครูวิชาการโรงเรียน ส่วนใหญ่มีอายุราชการ 16-20 ปี รองลงมาอายุราชการระหว่าง 6-10 ปี

จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา พบว่า ครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมาวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี

โดยภาพรวม

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มี ระยะเวลาปฏิบัติงานในตำแหน่ง ระหว่าง 16-20 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่ง ต่ำกว่า 6 ปี

จำแนกตามอายุราชการ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี รองลงมาอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป

จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมา มีวุฒิปริญญาโท

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อเกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน

สรุปความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน ประถมศึกษา จำนวน 8 ด้าน 40 ข้อ ดังนี้

ด้านที่ 1 ผู้นิเทศเกิดความตระหนัก และเห็นความจำเป็นของการนิเทศภายใน โรงเรียนโดยมีตัวบ่งชี้ คือ ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติการสอนของครู ทุกคน จำนวนผู้นิเทศที่มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณประโยชน์ของการนิเทศภายใน โรงเรียน จำนวนผู้นิเทศที่มีความพึงพอใจ มีความกระตือรือร้น ที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อดำเนินการนิเทศ ภายในโรงเรียน จำนวนผู้นิเทศที่ให้ความร่วมมือ สนับสนุน ในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียน จำนวนผู้นิเทศที่ให้ความร่วมมือกับคณะครู ในการกำหนดนโยบาย ของโรงเรียน เพื่อ ใช้การนิเทศภายในโรงเรียน พัฒนาการเรียนการสอน จำนวนผู้นิเทศที่มีความพร้อมที่จะให้ คำแนะนำ ปรึกษา ฯลฯ แก่บุคลากรในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่เกณฑ์การประเมิน ของตัวบ่งชี้ทุกข้อมีความเหมาะสมมากและมากที่สุด โดยตัวบ่งชี้ทุกข้อมีสัมประสิทธิ์การกระจาย ระหว่าง 17.64 - 22.71 %

ด้านที่ 2 ครูเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินของตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด คือ ครูดำเนินการวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน ปัญหาการสอน การปฏิบัติงานของตนเองและจำนวนครูที่มีความพึงพอใจที่จะรับการนิเทศ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนตัวบ่งชี้ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเกณฑ์มีความเหมาะสมมาก คือ มีเอกสาร หลักฐาน การวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพื่อนำจุดเด่น จุดด้อย มาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาจำนวนครูที่ต้องการพัฒนาตนเอง เพื่อแก้ไขปรับปรุง พัฒนาวิธีการเรียน การสอน พัฒนาผู้เรียน และจำนวนครูที่ต้องการใช้นวัตกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยตัวบ่งชี้ทุกข้อมีสัมประสิทธิ์การกระจายระหว่าง 16.59 - 22.86 %

ด้านที่ 3 ผู้นิเทศวางแผนปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนโดยมีตัวบ่งชี้ คือ จำนวนครูที่รับทราบ เข้าใจนโยบายและแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในโรงเรียน มีรายการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ความต้องการรับการนิเทศการสอนของครู ตามลำดับความจำเป็น ก่อน-หลัง จำนวนแผนงาน/โครงการของโรงเรียนที่เกิดจากความร่วมมือ ค้นคิด/ทำ เพื่อสนองความต้องการ ในการพัฒนาการเรียนการสอน มีแผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียน ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่ระบุกิจกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน และกำหนด บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินทุกข้อ มีความเหมาะสมมาก โดยตัวบ่งชี้ทุกข้อมีสัมประสิทธิ์การกระจายระหว่าง 16.78 - 21.84 %

ด้านที่ 4 ผู้นิเทศให้ความรู้เรื่องที่จะปฏิบัติ แสวงหา และบริการวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ โดยมีตัวบ่งชี้ คือ จำนวนครั้งที่ผู้นิเทศจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน แก่บุคลากร ตามความต้องการจำเป็น ทั้งในและนอกรูปแบบ จำนวนครูที่ได้รับการฝึกอบรม นิเทศ แนะนำ ฯลฯ ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ จำนวนนวัตกรรม เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ ที่ผู้นิเทศเสนอแนะให้ครูใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การแก้ปัญหา การพัฒนางาน และจำนวนเอกสาร สิ่งพิมพ์ที่ผู้อ่าน/ศึกษา โดยเฉลี่ยในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินทุกข้อ มีความเหมาะสมมาก โดยตัวบ่งชี้ทุกข้อมีสัมประสิทธิ์การกระจายระหว่าง 16.14 - 20.87 %

ด้านที่ 5 ผู้นิเทศควบคุมการปฏิบัติ ให้ข้อมูลย้อนกลับ เสนอแนะแนวทางแก้ไข กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินของตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด คือ มีหลักฐาน บันทึกการนิเทศ ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้นิเทศ หลักการนิเทศทุกครั้ง และจำนวนครูที่ได้รับการเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ส่วนตัวบ่งชี้ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสมมาก คือ แผนควบคุม ติดตาม พฤติกรรมการทำงานของผู้นิเทศ และครูอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จำนวนครูที่มีปฏิทินการปฏิบัติงาน ตามแผนงาน/โครงการ จำนวนพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ที่ครูได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น โดยตั้งบ่งชี้ทุกข้อมีสัมประสิทธิ์การกระจายระหว่าง 16.05 - 21.03 %

ด้านที่ 6 ผู้นิเทศตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเกณฑ์การประเมินของตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด คือ มีรายการประเมินที่ครอบคลุม/สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของครู ส่วนตัวบ่งชี้ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสมมาก คือ จำนวนโครงการนิเทศภายในที่มีการสรุปจัดทำรายงาน จำนวนเอกสาร ผลงานที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานที่ได้รับการเผยแพร่และจำนวนครูที่ได้รับการประเมินและจัดทำรายงาน โดยตั้งบ่งชี้ทุกข้อมีสัมประสิทธิ์การกระจายระหว่าง 17.09 - 21.63 %

ด้านที่ 7 ผู้นิเทศ นิเทศการเรียนการสอน โดยมีตัวบ่งชี้คือ จำนวนครั้ง/จำนวนครูที่ได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดปี จำนวนครูที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น จำนวนกิจกรรมนิเทศที่ผู้นิเทศจัดทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ จำนวนเทคนิค วิธีการ นวัตกรรมต่างๆ ที่ผู้นิเทศใช้กับครูตามความต้องการจำเป็น และจำนวนครูที่มีรายการผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินทุกข้อมีความเหมาะสมมาก โดยตั้งบ่งชี้ทุกข้อมีสัมประสิทธิ์การกระจายระหว่าง 17.33 - 22.54 %

ด้านที่ 8 ครูปฏิบัติกิจกรรมการสอนด้วยความพอใจ และสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินของตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมมาก และมากที่สุด คือ จำนวนครูที่มีการทดลองนำนวัตกรรมต่างๆ ไปใช้ในการจัดการสอน การแก้ไข ปัญหาต่างๆ ส่วนตัวบ่งชี้ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า เกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสมมาก คือ จำนวนครูที่มีความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนให้ประสบผลสำเร็จและปฏิบัติงานอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพ จำนวนครูที่จัดทำแผนการสอน เตรียมการสอน สื่อ/อุปกรณ์ การสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน จำนวนครูที่มีการเผยแพร่ นำเสนอผลงาน นวัตกรรม ที่ประสบผลสำเร็จแก่บุคคลอื่น จำนวนครูที่ยอมรับการนิเทศด้วยความพึงพอใจ เพื่อนำวิธีปฏิบัติ นวัตกรรมที่ได้รับการเสนอแนะ ไปใช้ในการแก้ปัญหา และมีเอกสาร หลักฐานการ วิเคราะห์นักเรียนด้านต่างๆ อย่างรอบด้าน โดยตั้งบ่งชี้ทุกข้อที่มีสัมประสิทธิ์ การกระจายระหว่าง 17.84 - 21.89 %

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเกณฑ์การประเมิน การนิเทศภายในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยถามความคิดเห็นจากศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่น่าสนใจควรมานำอภิปราย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความคิดเห็นในการวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วย

ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการใช้เกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่ มีระยะเวลาปฏิบัติงานในตำแหน่ง 16-20 ปี อายุราชการ 16-20 ปี และวุฒิทางการศึกษาส่วนใหญ่ปริญญาตรี รองลงไป คือ ปริญญาโท ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความคิดเห็นสำหรับการวิจัยเรื่องนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และมีความรู้ความสามารถในการประยุกต์และดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งสิ้นและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้เครื่องมือ ที่มีความครอบคลุมนั้น เป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงจนกระทั่งถึงผู้ปฏิบัติระดับโรงเรียน ทำให้มั่นใจว่าเกณฑ์การนิเทศภายในโรงเรียนที่ได้จากการวิจัยนี้ ได้จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ด้านการนิเทศภายในโรงเรียนโดยตรง ซึ่ง รุ่งเรือง สุขามิรัมย์ (2531) ได้กล่าวถึงการกำหนดเกณฑ์ว่า การใช้เกณฑ์ที่มีผู้สร้างขึ้นแล้ว อาจไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป ในกรณีที่จะสร้างเกณฑ์ใหม่ อาจใช้เทคนิคของการวิจัย ใช้การตัดสินใจจากผู้มีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ยอมรับ ของคนทั่วไป หรืออาจใช้วิธีระดมความคิดของบุคคลหลายๆ ฝ่ายก็ได้ และในการสร้างเกณฑ์ตามหลักเหตุผลนั้น สิ่งประเมินไม่ได้มีสภาพปกติ จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้เชี่ยวชาญใน

เรื่องนั้น เราจะใช้ค่าเฉลี่ยจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นเกณฑ์ในการประเมิน หรืออาจกำหนดโดยการอาศัยค่านิยมของสังคมเป็นหลักก็ได้ สตัฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam D.L., 1971) ได้กล่าวว่า การกำหนดเกณฑ์เป็นปัญหาที่ร้ายแรงต่องานประเมินที่ยากแก่การแก้ไขประการหนึ่ง แต่เพื่อลดความขัดแย้งเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ให้ได้มากที่สุด เขาเสนอว่าในการกำหนดเกณฑ์อย่างน้อยต้องคำนึงถึงแนวคิด ค่านิยมหรือความคาดหวังเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกประเมินจากบุคคล 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ บุคคลนอกวงการ เพื่อนร่วมงาน และผู้รับผิดชอบโครงการที่ถูกประเมิน

2. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเกณฑ์การประเมินทุกข้อ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบัน ได้มีการส่งเสริมให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง เนื่องจากการนิเทศภายในเป็นกิจกรรม หรือกระบวนการศึกษาที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน ด้วยความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียน เพราะบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับครูและนักเรียนย่อมทราบและเข้าใจสภาพปัญหาของโรงเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ดีกว่าบุคคลภายนอก จึงจะช่วยให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนบรรลุเป้าหมายประกอบกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ด้านการบริหารและสนับสนุน (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539) กำหนดไว้ว่า "ปรับปรุงการบริหารและการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ทุกหน่วยงานใช้แผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน สำหรับการนิเทศการศึกษาจะให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในเป็นพิเศษ มีการติดตาม กำกับและประเมินผล อย่างเป็นระบบสนับสนุน ค้นคว้าวิจัย การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้" และได้กำหนดมาตรการด้านคุณภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษาว่า "ให้ทางโรงเรียนดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ" ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับจะต้องดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อสนองนโยบายต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนได้ประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหาการเตรียมการประเมินผล การจัดการนิเทศการสอนคือ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการเตรียมการประเมิน และขาดการจัดทำคู่มือประเมินการนิเทศ ขาดเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในการประเมินผลและขาดการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผล (นิมฟ์ใจ นิค้าวัดณานันท์, 2533) นอกจากนั้นการนิเทศภายในโรงเรียนยังประสบปัญหา คือ ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ขาดนวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะใช้เป็นสื่อ ในการให้ความรู้แก่ครู ขาดความเข้าใจ ในการนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนางาน ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการปฏิบัติงาน ครูขาดความกระตือรือร้นในการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใน

การพัฒนาตนเอง ผู้นิเทศไม่สามารถช่วยครูแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเทคนิคการสอนใหม่ๆ ไม่ได้รับความศรัทธาจากครู อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการนิเทศ ไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศ (มาลี คล้ายชม, 2524 ลือไชย พระแก้ว, 2533 ทวิน นพคุณ, 2532 กรรณก ข่านาญเพ็ชร, 2531 ลำดวน เรือนรื่น, 2532 และนิมพีใจ นิสาวัดนานันท์, 2533) วิธีการที่จะลดปัญหาดังกล่าวได้ส่วนหนึ่ง ก็คือ การสร้างเกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน ที่มีความครอบคลุมกระบวนการทั้งระบบขึ้นเพื่อให้โรงเรียนนำเกณฑ์ดังกล่าวไปใช้เป็นเครื่องมือ ในการประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน และใช้เป็นแนวในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ให้บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า เกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียนนี้มีความเหมาะสมมากและมากที่สุดนั้น ถ้าจะมองในแง่ของมิติของการประเมิน โดยประยุกต์เข้ากับรูปแบบจำลอง ของ แอ้มมอนด์ (ภาวณี ศรีสุขวัฒนานันท์ อ้างถึงใน สมทวัช นิชยานุวัฒน์, 2535) เกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน ที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถอธิบายตามแนวคิดของ แอ้มมอนด์ ได้ดังนี้

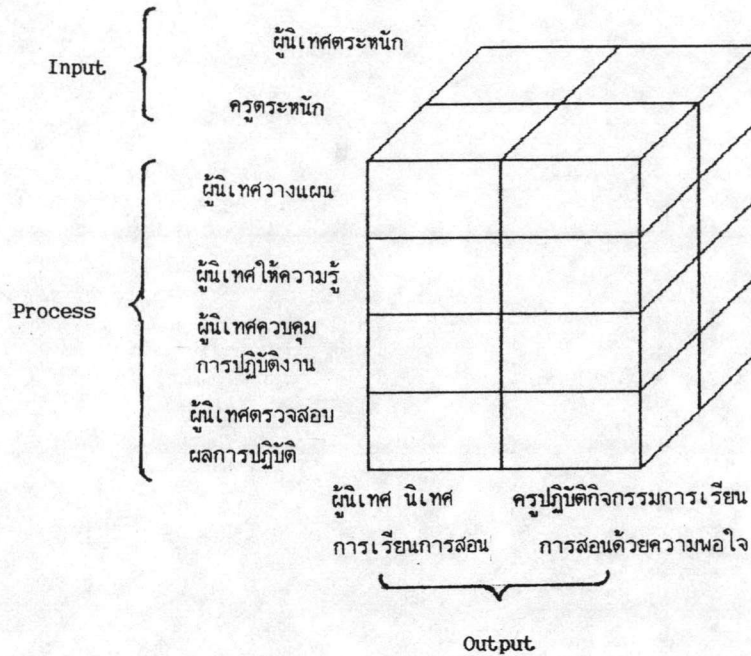
3.1 การประเมินโครงการนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องมีการประเมินอย่างเป็นระบบ (Systematics Evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือปัญหาที่น่าเชื่อถือ และเพียงพอต่อการตัดสินใจหรือเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการนิเทศภายในโรงเรียน

3.2 การประเมินโครงการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งของการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน และผลจากการประเมินจะทำให้ทราบข้อมูลปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

3.3 โครงสร้างของการประเมินการนิเทศภายในโรงเรียน สามารถอธิบายได้ด้วยปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ของมิติต่าง ๆ 3 มิติ คือ

- ก. มิติปัจจัยนำเข้า (Input Dimension)
- ข. มิติกระบวนการ (Process Dimension)
- ค. มิติผลผลิต (Output Dimension)

ซึ่งในแต่ละมิติจะมีตัวแปร ที่เป็นตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน โดยสามารถแสดงแผนภาพโครงสร้างของการประเมิน ได้ดังนี้

ก. มิติปัจจัยนำเข้า (Input Dimension) ประกอบด้วย

1. ผู้เทศเกิดความตระหนัก และเห็นความจำเป็น ของการนิเทศภายใน โรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรที่บ่งชี้ สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติการสอนของครูทุกคน จำนวนผู้เทศที่มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าประโยชน์ของการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวนผู้เทศที่มีความพึงพอใจ มีความกระตือรือร้น ที่จะพัฒนาตนเอง จำนวนผู้เทศที่ให้ความร่วมมือ สนับสนุนในการ จัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวนผู้เทศที่ให้ความร่วมมือกับคณะครูในการกำหนด นโยบายของโรงเรียน จำนวนผู้เทศที่มีความพร้อมที่จะให้คำแนะนำ ปรัชญา ฯลฯ แก่บุคลากร ในโรงเรียน

2. ครูเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการนิเทศภายใน โรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรที่บ่งชี้ สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน คือครูดำเนินการ วิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน ปัญหาการสอน การปฏิบัติงานของตนเอง มีเอกสาร หลักฐาน การ วิเคราะห์ผู้เรียนอย่างรอบด้าน จำนวนครูที่ต้องการพัฒนาตนเอง เพื่อแก้ไขปรับปรุง พัฒนาวิธี การเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียน จำนวนครูที่มีความพึงพอใจที่จะรับการนิเทศและพร้อมที่จะให้ ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวนครูที่ต้องการใช้นวัตกรรมเพื่อ พัฒนาผู้เรียน

ข. มิติกระบวนการ (Process Dimension) ประกอบด้วย

1. ผู้นิเทศวางแผนปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรที่บ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ จำนวนครูที่รับทราบ เข้าใจนโยบายและแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในโรงเรียน มีรายการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ความต้องการรับการนิเทศการสอนของครู ตามลำดับความจำเป็น ก่อน-หลัง จำนวนแผนงาน/โครงการของโรงเรียนที่เกิดจากความร่วมมือ คำนึง/ทำ เพื่อสนองความต้องการ ในการพัฒนาการเรียนการสอน มีแผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียน ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่ระบุกิจกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน และกำหนด บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียน
2. ผู้นิเทศให้ความรู้เรื่องที่จะปฏิบัติ แสวงหา และบริการวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ ประกอบด้วยตัวแปรที่บ่งชี้ สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ จำนวนครั้งที่ผู้นิเทศจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติที่ต่อการปฏิบัติงาน แก่บุคลากรตามความต้องการจำเป็นทั้งในและนอกรูปแบบ จำนวนครูที่ได้รับการฝึกอบรม นิเทศ แนะนำ ฯลฯ ในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ จำนวนนวัตกรรม เทคนิค วิธีการใหม่ๆ ที่ผู้นิเทศเสนอแนะให้ครูใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การแก้ปัญหา การพัฒนางาน และจำนวนเอกสาร สิ่งพิมพ์ที่ผู้อ่าน/ศึกษา โดยเฉลี่ยในโรงเรียน
3. ผู้นิเทศควบคุมการปฏิบัติ ให้ข้อมูลย้อนกลับ เสนอแนะแนวทางแก้ไขประกอบด้วยตัวแปรที่บ่งชี้ สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ มีแผนควบคุม ติดตามพฤติกรรมการทำงานของผู้นิเทศและครูอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีหลักฐานการนิเทศ ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้นิเทศหลังการนิเทศทุกครั้ง จำนวนครูที่มีปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ จำนวนพฤติกรรมปฏิบัติงานที่ครูได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น จำนวนครูที่ได้รับการเสนอแนะในการปฏิบัติงาน
4. ผู้นิเทศตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยตัวแปรที่บ่งชี้ สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ มีรายการประเมินที่ครอบคลุม/สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของครู จำนวนโครงการนิเทศภายในที่มีการสรุปจัดทำรายงาน จำนวนเอกสาร ผลงานที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานที่ได้รับการเผยแพร่ จำนวนครูที่ได้รับการประเมินและจัดทำรายงาน

ค. มิติผลผลิต (Output Dimension) ประกอบด้วย

1. ผู้นิเทศ นิเทศการเรียนการสอน ประกอบด้วยตัวแปรที่บ่งชี้ สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน คือจำนวนครั้ง/จำนวนครูที่ได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอตลอดปี จำนวนครูที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น จำนวนกิจกรรมนิเทศที่ผู้นิเทศจัดทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ จำนวนเทคนิค วิธีการ นวัตกรรมต่างๆ ที่ผู้นิเทศใช้กับครูตามความต้องการจำเป็น และจำนวนครูที่มีรายการผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียน

2. ครูปฏิบัติกิจกรรมการสอนด้วยความพอใจ และสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ประกอบด้วยตัวแปรที่บ่งชี้ สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ จำนวนครูที่มีการทดลองนำนวัตกรรมต่างๆ ไปใช้ในการจัดการสอน การแก้ไขปัญหาต่างๆ จำนวนครูที่มีความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและปฏิบัติงานอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพ จำนวนครูที่จัดทำแผนการสอน เตรียมการสอน สื่อ/อุปกรณ์ การสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน จำนวนครูที่มีการเผยแพร่ นำเสนอผลงาน นวัตกรรม ที่ประสบผลสำเร็จแก่บุคคลอื่น จำนวนครูที่ยอมรับการนิเทศด้วยความพึงพอใจ เพื่อนำวิธีปฏิบัติ นวัตกรรมที่ได้รับการเสนอแนะ ไปใช้ในการแก้ปัญหา และมีเอกสารหลักฐานการวิเคราะห์นักเรียนด้านต่างๆ อย่างรอบด้าน

จากผลการวิจัย และประยุกต์การประเมินเข้ากับโมเดลการประเมินของ แอ้มมอนด์ นั้น ก็คือ ความพยายามที่จะอธิบายว่าในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน จุดมุ่งหมายปลายทาง ก็คือ ผู้นิเทศ นิเทศการเรียนการสอนและครูปฏิบัติกิจกรรมการสอนด้วยความพอใจและสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงมิติที่สำคัญอีก 2 ส่วน คือ ส่วนของปัจจัยนำเข้า ที่ทำให้การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนเป็นไปด้วยดี และส่วนของกระบวนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ดังนั้นการประเมินจึงต้องมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน และสามารถวัดเชิงพฤติกรรมได้ ผลของการประเมิน จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการตัดสินใจในการแก้ปัญหาของการนิเทศภายในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ คือ ผู้นิเทศได้นิเทศการเรียนการสอน และครูปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยความพอใจและสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนนั่นเอง

3.4 แบบจำลองเพื่อชบวนการประเมิน (A Model of Evaluation as a Process) การใช้แบบจำลองเพื่อประเมินโครงการนิเทศภายในโรงเรียนนี้ จะต้องเสนอขั้นตอนอย่างละเอียด ครูและผู้บริหารควรได้รับการอบรมชี้แจงให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะทำการประเมินโครงการนิเทศภายในด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นี้ ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจะนำเกณฑ์ที่ได้จากผลการวิจัยนี้ไปจัดทำเป็นเกณฑ์กลางในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาชั้น เพราะเกณฑ์ที่ได้เป็นเกณฑ์ที่มีความครอบคลุมกระบวนการนิเทศภายในทั้งระบบ คือ มีส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ที่สนับสนุน ส่งเสริม ให้การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ดำเนินไปด้วยดี ส่วนที่เป็นการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน (Process) และส่วนที่เป็นผลผลิต (Output) ของการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน คือ การที่ครูได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ ตามที่หลักสูตรต้องการ ดังนั้น ถ้าจัดทำเกณฑ์ที่ได้จากการวิจัยนี้เป็นเกณฑ์กลางแล้ว จะทำให้การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน เป็นระบบและมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรนำเกณฑ์ที่ได้จากผลการวิจัยไปปรับ เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลการใช้เกณฑ์การประเมินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา หลังจากที่ได้นำเกณฑ์เหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินการในโรงเรียน อย่างน้อย 1 ปีการศึกษา

2. ควรศึกษาวิจัย ในทำนองเดียวกันนี้ แต่ต่างสังกัด เช่น สังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเทศบาล เป็นต้น